

Schmidt Károly erdélyi szász politikus cikke a szász országgyűlési képviselők értekezletéről és az erdélyi szász politika állásáról¹

Ez alatt a cím alatt a *Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt* f. hó 7-i számában egy cikket hoz, amely alkalmas arra, hogy szász körökben a legnagyobb feltűnést keltse.

A cikk abból a feltevésből indul ki, hogy a szász képviselők értekezlete, amely az új Ház megalakulása alkalmából Budapesten zajlott le, egy képviselő javaslatát, hogy a szász képviselők eredményes eljárásának érdekében és biztosítására a kisebbség alkalmazkodjék a többség akaratához — határozatilag elutasította.

Én szívesen megengedem, hogy a *Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt* felháborodása jogos lenne, ha egy ilyen határozatot hoztak volna, ilyen általános fogalmazásban és ilyen értelemben. Ez azonban nem felel meg a tényeknek, s meg kell állapítani, hogy a napilap cikkíróját vagy tévesen informálták, vagy pedig tévesen értette. És mivel a dologban tagadhatatlan jelentőség rejlik, és ez kiderítenül alkalmas lenne arra, hogy félreértést idézzen elő a szász képviselők és választóik között, szükségesnek tartom, hogy a nyilvánosságot erről az ügyről, amelyik tulajdonképpen nem tartozik a nyilvánosság elé, de minthogy már egyszer odahurcolták, teljesen felvilágosítsam:

A kérdéses értekezleten a 13 szász képviselő közül 12 volt jelen. A javaslatot ebben a formában ténylegesen megtette az egyik képviselő, és általánosságban a jelenlevő képviselők egyike sem ellenezte, mivel bizonyára minden egyes szász képviselőnek az a kívánsága, hogy lehetőleg minden ügyben szolidárisan járjunk el. Ennek a kívánságnak minden jelenlevő kifejezést adott. A javaslattevőnek azonban, hogy szándékát megállapítsák, feltették a kérdést, hogy a szolidaritást arra az esetre is ki óhajtja-e mondani, ha a szász képviselők pártállásának kérdéséről lenne szó? Erre a kérdésre a javaslattevő igennel válaszolt. Mivel a jelenlevők túlnyomó többségének a nézete az volt — a javaslat mellett ebben a messzemenő formában a javaslattevőn kívül csak egy képviselő nyilatkozott —, hogy e javaslat elfogadása a szász népi program 6. pontjába ütközik, amelyik szó szerint a következőképp hangzik:

„A szász választókerületek országgyűlési képviselőinek jogában áll választóikkal egyetértésben a képviselőház pártjain kívül maradni vagy egy és ugyanazon párthoz, vagy különböző pártokhoz csatlakozni, amennyiben ezek az 1867. évi államjogi kiegyezés alapján állanak.”

Kézenfekvő, hogy a javaslat elfogadása a javaslattevő értelmezése szerint alkalmas lenne arra, hogy adott esetben egy vagy több szász képviselőt konfliktusba hozzon vagy a szolidaritást kimondó határozattal, vagy pedig saját választóival, mivel csaknem négy évtized tapasztalatai szerint az egyes választókerületek igen gyakran nem voltak egy véleményen képviselőik pártállását illetően. Ettől az eltérő állásfoglalástól nemegyszer a központi választmányoknak tanács formájában a kerületi választmányok számára hozott határozata sem volt képes az egyes választókerületeket eltéríteni. Mennyivel kevésbé volna képes a szász képviselők értekezlete egyszerű többséggel hozott határozattal megtenni ezt a csodát az egyes választókerületekben, amelyek különböző véleményen vannak.

Egy a javaslattevő értelmében hozott határozat tehát már eleve a végrehajthatatlanság jellegét viselte volna magán, és pedig annál inkább, mivel ennek általában csak akkor lett volna értelme, ha egyhangúlag elfogadták volna, mivel természetszerűen egy szolidaritási határozat azokat nem köti és nem kötheti, akik ellene szavaztak.

Ezen okokból kiindulva tekintettünk mi el a szavazástól e javaslat felett, és ezt annál inkább megtehettük, mivel az egyáltalában nem volt aktuális, és legfeljebb messzi távolban levő eshetősé-

¹ A közlemény eredeti címe és lelhelye: *Die Konferenz der sächsischen Abgeordneten* — A szász képviselők értekezlete. — *Kronstädter Zeitung*, 1905. márc. 11; 58. sz.

gekre vonatkozott. A jelenlegi helyzetről teljesen egy véleményen voltunk, és pedig abban a vonatkozásban is, hogy a pártállás megváltoztatására jelenleg, azután sem, hogy a szabadelvű párt kisebbségi párttá lett, nem forog fenn a legcsekélyebb ok sem.

Budapest, 1905. március 10.

Dr. Schmidt Károly

51

A Román Nemzeti Párt 1905. évi választói programja és felhívása

A

1905 jan. 12

Az 1905. jan. 10-i nagyszebeni román nemzeti gyűlés programja¹

A konferencia határozata:

A Szent István koronája országai választókerületeinek román küldöttei, akik a mai konferencián összegyűltek, úgy találják, hogy a rendkívül nehéz körülmények nem engedik meg, hogy a Román Nemzeti Párt programjához nyúljunk, hanem ellenkezőleg, igazolják ennek teljes egészében való érintetlen fenntartását, úgy, ahogy azt 1881-ben megalkották² és 1884-ben, 1887-ben, 1890-ben és 1892-ben fenntartották,³ lehetővé téve természetesen az időszerű politikai fejlődés, valamint a nemzeti létünk és szabadságunk teljes biztosítása s a bővítés és továbbfejlesztés értelmében szükséges módosítást.

A nemzeti programhoz hiven, a politikai helyzet követelményeinek figyelembevételével a konferencia ismét kijelenti és hangsúlyozza a következőket:

1. Rendíthetetlenül követeljük a román nép államalkotó politikai egyéniségének elismerését, etnikai és alkotmányos fejlődésének közjogi intézmények általi biztosítását, a Szent István koronája országai állama integritásának érintetlen fenntartása mellett. Ugyanakkor kívánjuk e követelések megvalósítását a többi nép számára is, amelyek együtt alkotják a magyar államot.

2. A haza jól felfogott érdekében kitarunk a közös hadsereg egysége csorbítatlan fenntartása mellett annak vezetésében, igazgatásában és vezényleti nyelvében egyaránt. Másrészt pedig kérjük minden ezred nyelvének tiszteletben tartását és intenzívebb használatát. Követeljük a szolgálati idő háromról két évre való leszállítását és a hadseregben belüli magyarosítási törekvések beszüntetését.

3. Nemcsak újból követeljük a nemzeti programnak megfelelően az egyenjogúsítási törvény⁴ teljes érvénybe léptetését és tiszteletben tartását, hanem követeljük mindazon utólag hozott törvények revízióját és egyeztetését, melyeknek rendelkezései ezen alaptörvény elveibe ütköznek.

¹ Az 1905. évi nagyszebeni román választói konferencia programja (elfogadott határozati javaslata) a Román Nemzeti Párt, az egykorú román burzsoá nemzetiségi mozgalom hivatalos állásfoglalásának tekinthető. A program szövegezői változatlanul fenntartják az 1881. évi nagyszebeni program elvi tételeit, ezeket egy lényeges eltérés: a teljes aktivitás bejelentése kivételével, csak az időközben lezajlott közel negyedszázad politikai fejlődéséből következő, elkerülhetetlen kisebb módosításokkal kapcsolták össze. Az 1905. évi nagyszebeni román program ugyanakkor éles ellentétben áll az egykorú magyarországi és erdélyi román nemzeti munkásmozgalom célkitűzéseivel. – A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Conferența națională în Sibiu* – A nagyszebeni nemzeti konferencia [fejezetben,] *Păcățian*, T. V.: Cartea de Aur VIII. köt. Sibiu 1915, 169–172. l.

² Szövegét l. „A román választók képviselőinek Nagyszebenben 1881. évi május hó 12–14 között tartott egyetemes értekezletének programja” – *Iratok*, I. 645–648. l.

³ L. *Iratok* I. 684., 730. ill. 789–790. l. (Utóbbi helyesen: 1890. évi szebeni román program. Az 1892. évi állásfoglalást az ekkor szerkesztett *Memorandum* tükrözi. l. uo. 824–848. l.)